

TERUGBLIK ATELIER 2 SYSTEEMMAATREGELEN VEILIGE VECHT

Het tweede ontwerpatelier systeemmaatregelen (S2) voor Veilige Vecht vond plaats op vrijdag 15 januari. Het doel van dit atelier was het bespreken en aanscherpen van de oplossingsrichtingen die tot nu toe geïdentificeerd zijn in de verkenning en het ophalen van ideeën voor het gebiedsperspectief. Dit verslag geeft de belangrijkste uitkomsten van het atelier weer. De presentatie die tijdens het atelier is gegeven, is bij dit verslag gevoegd.

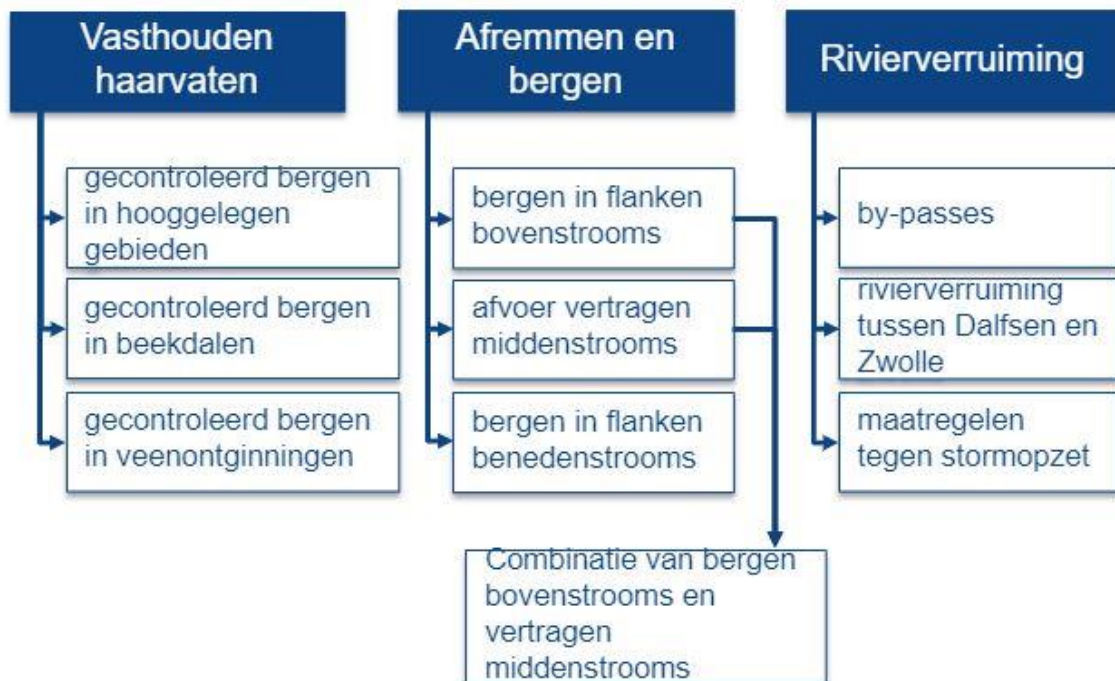
Dick van Pijkeren (projectmanager Veilige Vecht) opende het atelier en herhaalde kort de doelen van het project Veilige Vecht. Het primaire doel is het realiseren van de waterveiligheidsopgave tussen Dalfsen en Zwolle zodat de Vechtdijken daar ook in de toekomst aan de norm voldoen. Dit kan door middel van maatregelen aan de dijken, eventueel gecombineerd met systeemmaatregelen. Daarnaast onderzoeken we in deze verkenning of we kansen kunnen benutten voor een klimaatbestendig Vechtdal en voor gebiedsontwikkeling. Dick gaf aan dat in deze eerste stap van de Verkenningfase alle mogelijke oplossingsrichtingen worden geïnventariseerd. Hierbij zijn geen taboes. We zijn nu op het breedste punt van de verkenning.

Oplossingsrichtingen waterveiligheid

Berto Meeuwissen (ingenieursteam) lichtte toe dat een eerder onderzoek, de POV (projectoverstijgende verkenning systeemmaatregelen Vecht) drie typen ingrepen onderscheidt:

- Water vasthouden in het stroomgebied (haarvaten);
- Water afremmen en bergen;
- Rivierverruiming.

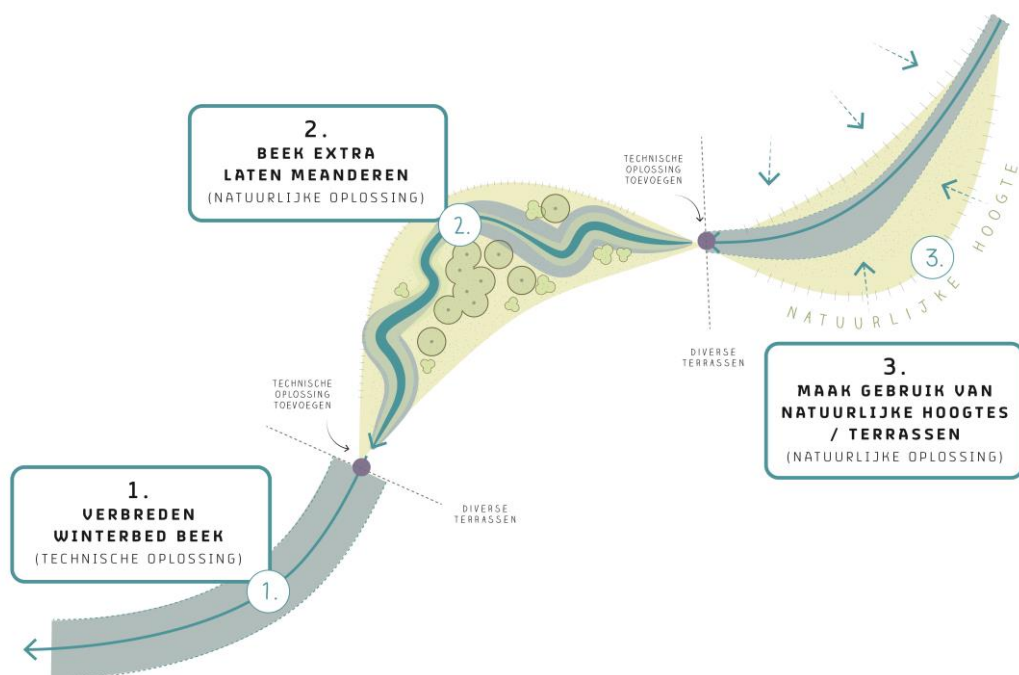
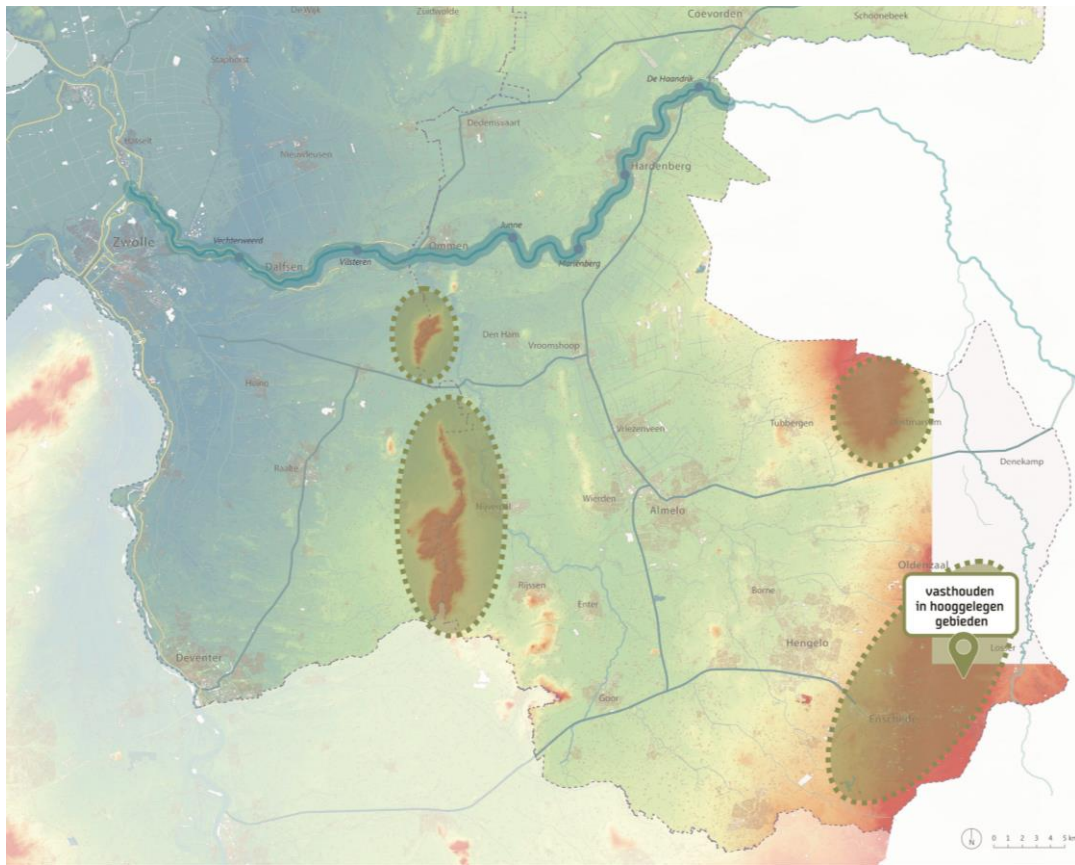
In deze verkenning Veilige Vecht hebben we binnen deze drie typen verschillende oplossingsrichtingen geïdentificeerd, en de oplossingsrichtingen omvatten weer verschillende maatregelen.

Van elke oplossingsrichting hebben we een voorbeeldmaatregel uitgewerkt. Deze uitwerking is tot stand gekomen op basis van informatie uit de POV, de watersysteemanalyse en ontwerpatelier S1. Tijdens atelier S2 hebben we de eerste uitwerking van de oplossingsrichtingen toegelicht, en hebben we vragen, verbeterpunten en aanvullingen opgehaald. De paragrafen hieronder lichten de oplossingsrichtingen en de opgehaalde aandachtspunten toe. Wij nemen deze aandachtspunten mee tijdens de verdere uitwerkingen.

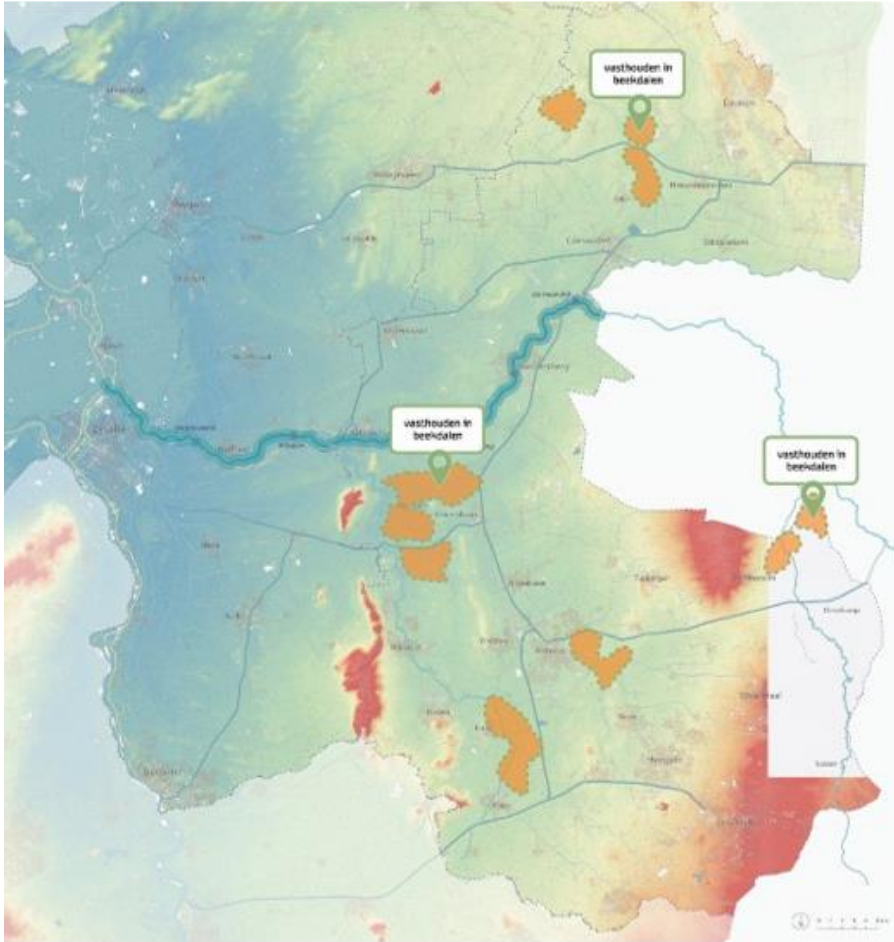
Oplossingsrichting: Gecontroleerd bergen in hooggelegen gebieden

- Neem het plan 'De Eeuwige Bron' op de Sallandse Heuvelrug mee;
- Er liggen veel kansen in de ondergrond, bijvoorbeeld toevoegen organische stof in de grond om water beter vast te houden;
- Wellicht kleine bijdrage aan doel waterveiligheid, maar grote winst voor andere doelen (droogte/KRW).

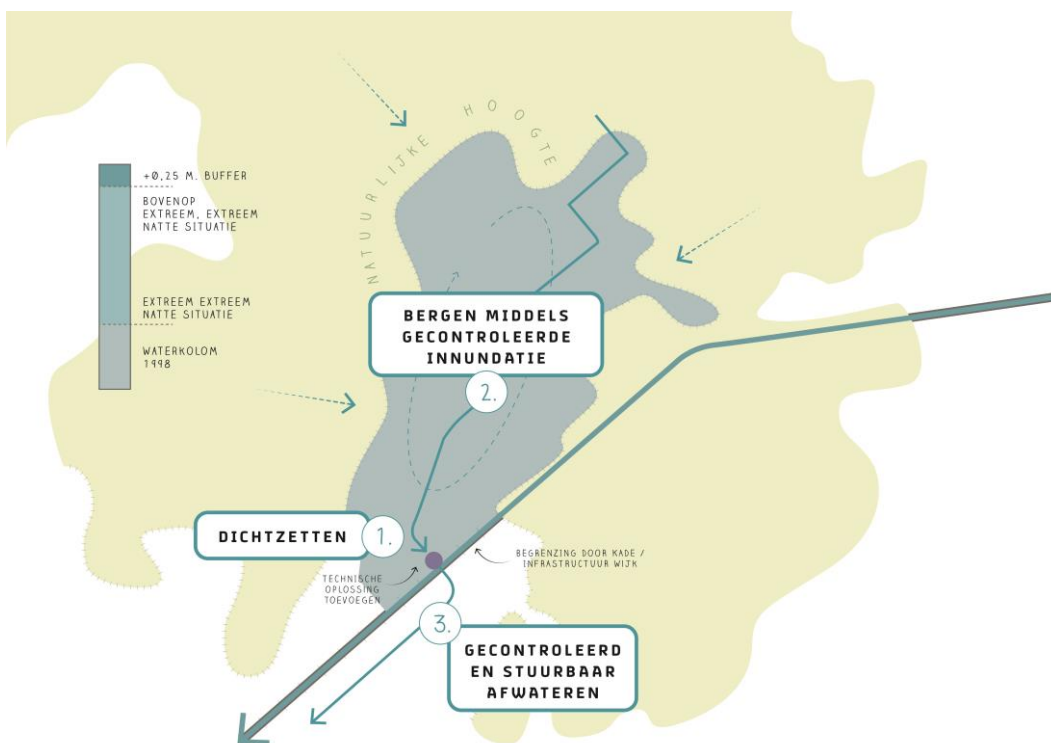
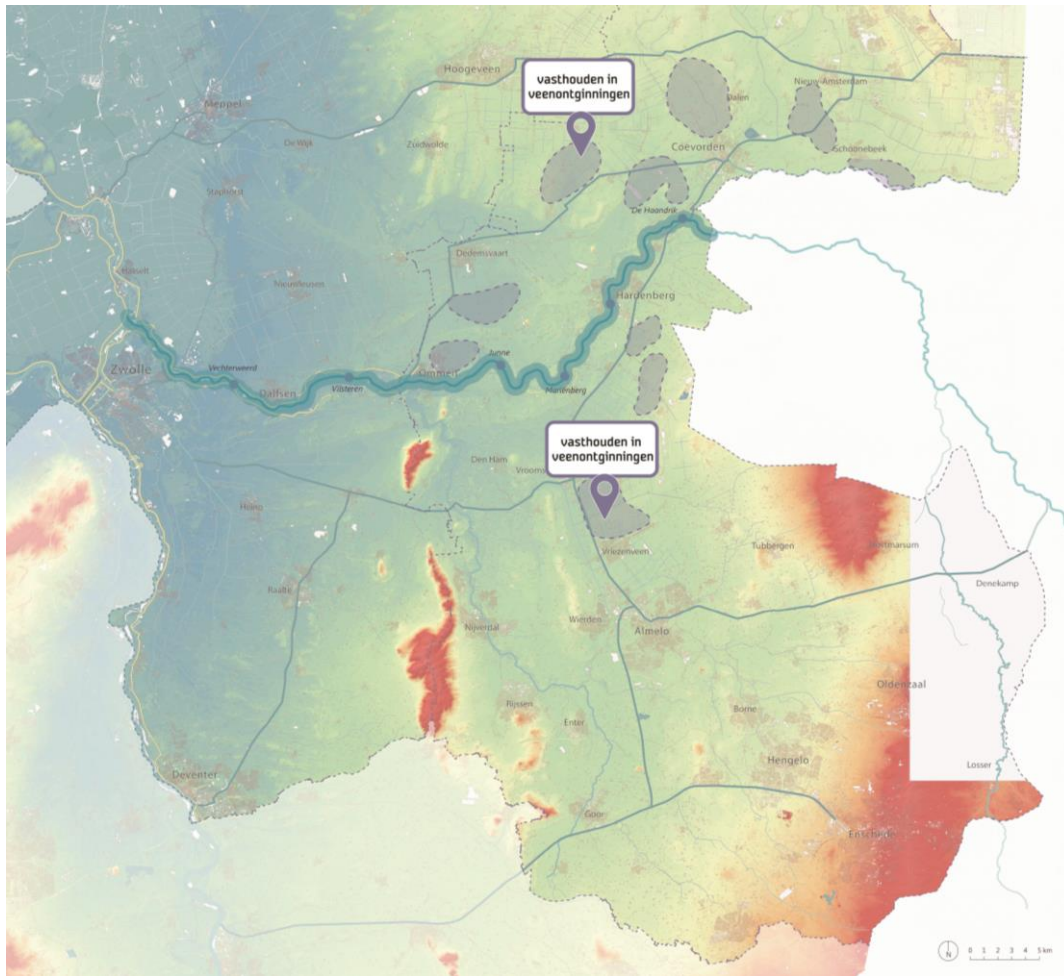
Oplossingsrichting: Gecontroleerd bergen in beekdalen

- Aanvullende, mogelijk interessante gebieden: Hammerflieer, Engbertsdijkveen, kruising Overijssels kanaal en Regge (Hankate, 7ha), Archermate en Giethem (monding van de Regge in de Vecht, 20-25 ha);
- Er lopen al veel investeringen in het Wierdenseveld (hoogveengebied van 600 ha);
- Let op het tijdbestek van het effect van deze oplossingsrichting op waterveiligheid.

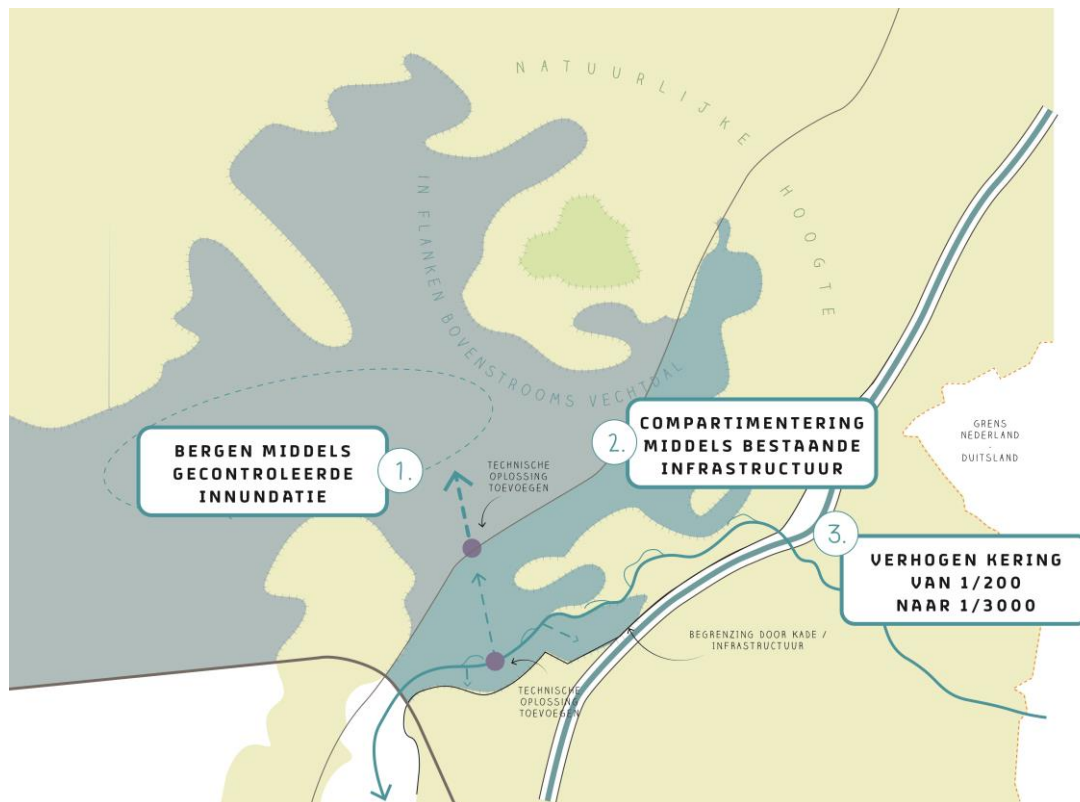
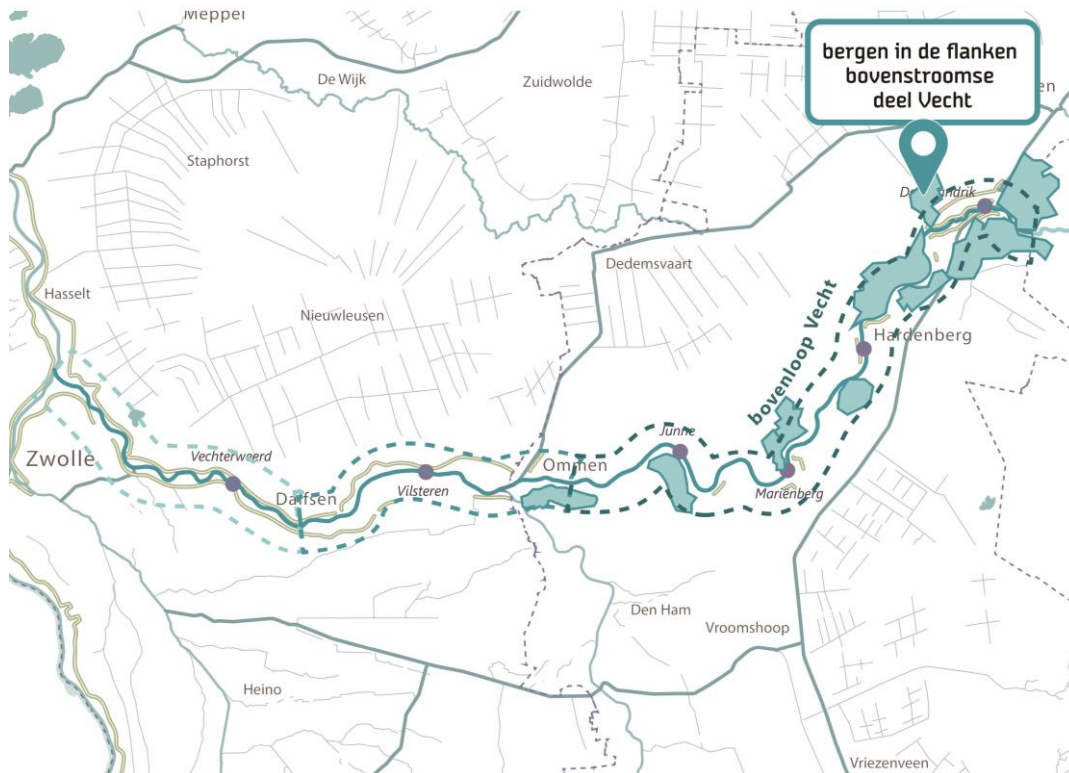
Oplossingsrichting: Gecontroleerd bergen in veenontginningen

- Aanvullende, mogelijk interessante gebieden: Lutterhoofdwijk.

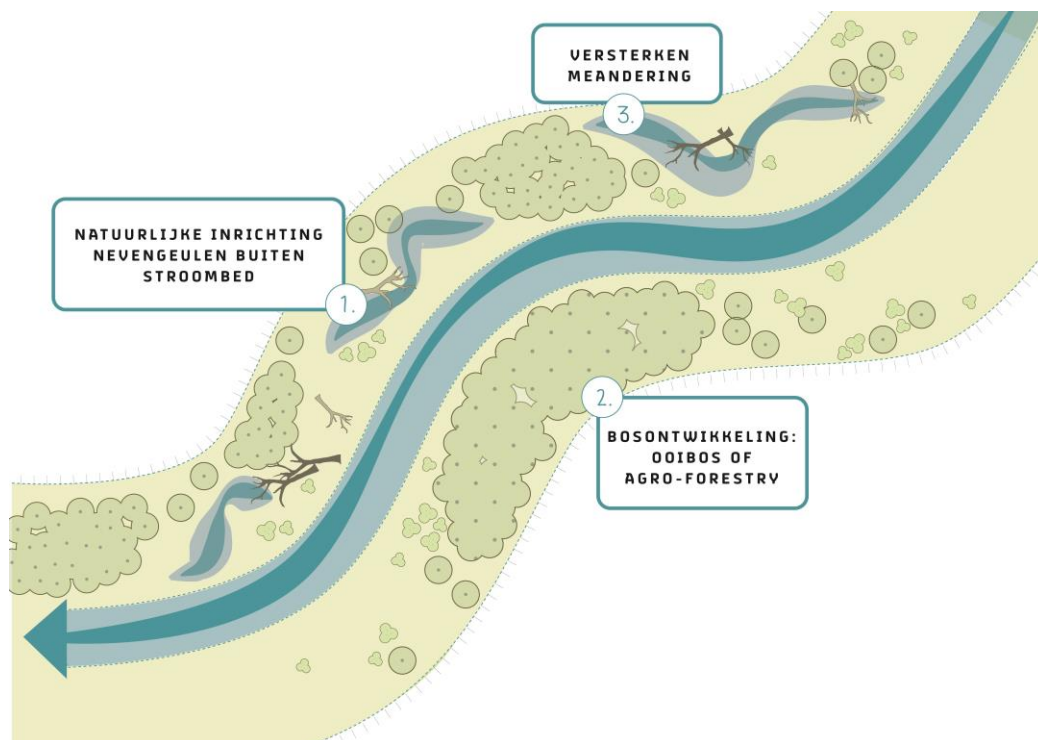
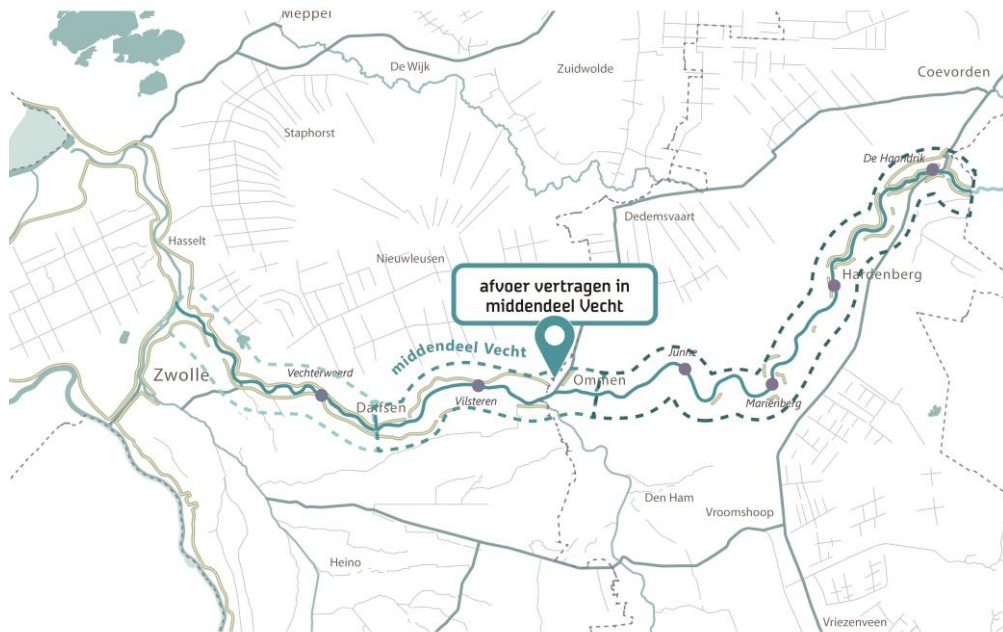
Oplossingsrichting: Bergen in flanken bovenstrooms

- Aanvullende, mogelijk interessante gebieden: Hammerflieer en hoge delen in Drenthe, ten noorden van Coevorden. Bijvoorbeeld De Haandrik bij Bargerveen.

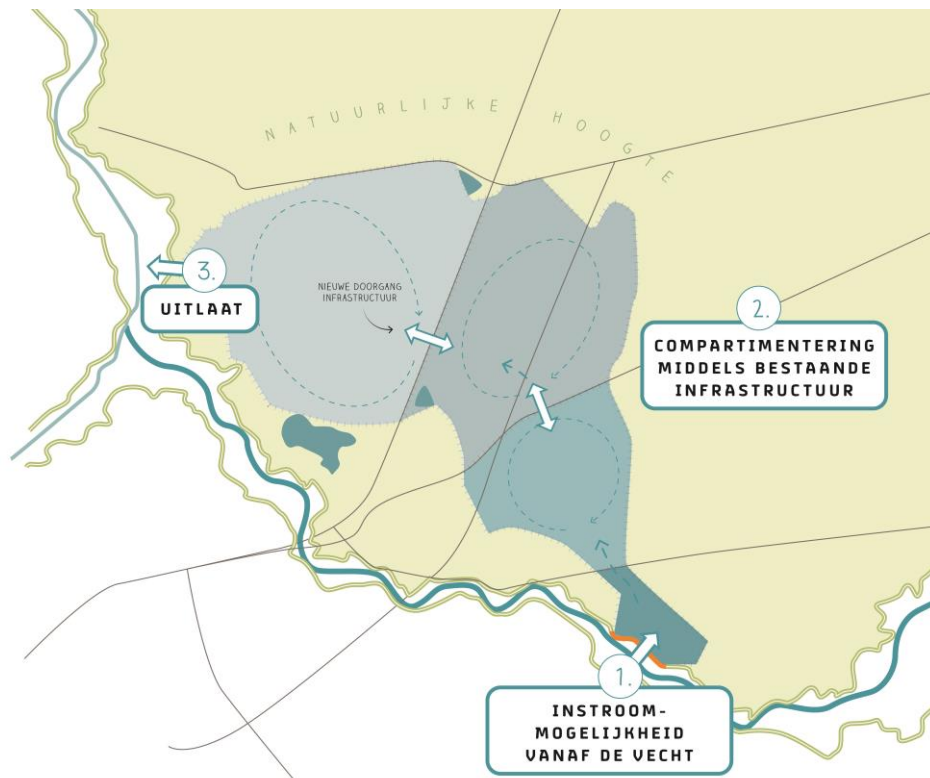
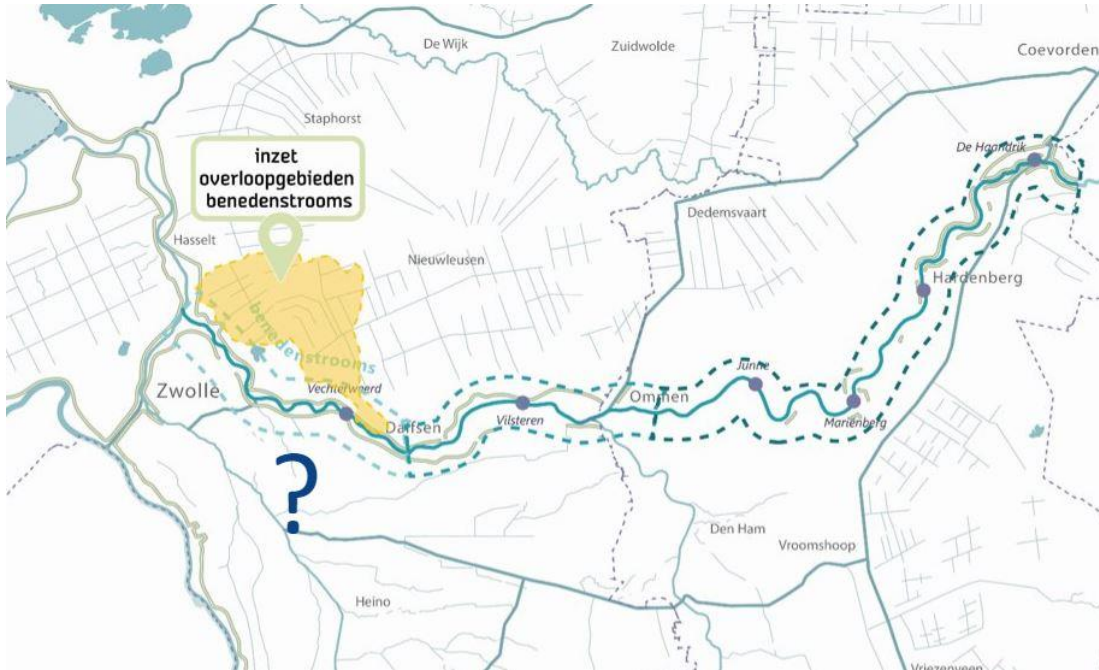
Oplossingsrichting: Afvoer vertragen middenstrooms

- Tussen Hardenberg en Ommen is al veel gerealiseerd (met name meanders) → Dat klopt en deze blijven behouden, maar tussen Ommen en Dalfsen liggen mogelijk nog kansen voor maatregelen;
- Bij het graven van meanders en niet-meestromende nevengeulen komt zand vrij dat je kunt gebruiken voor de aanleg van rivierduinen. Extra interessant is dat dit zand veel zaden en beestjes bevat en dat de rivierduinen geschikt zijn als vluchtheuvels voor wild en vee;
- Verruwen zonder bergen bovenstrooms zorgt benedenstrooms voor lagere waterstanden en bovenstrooms voor hogere, omdat de verruwing het water tegenhoudt en het water bovenstrooms van de verruwing geen kant op kan, behalve omhoog;
- Let op ligging van nevengeulen en meanders: wanneer je deze dicht tegen de winterdijk aanlegt veroorzaakt dat in droge tijden een toename van kwel vanuit het achterland naar de rivier, waardoor er tijdens droogte een ongewenst effect optreedt.

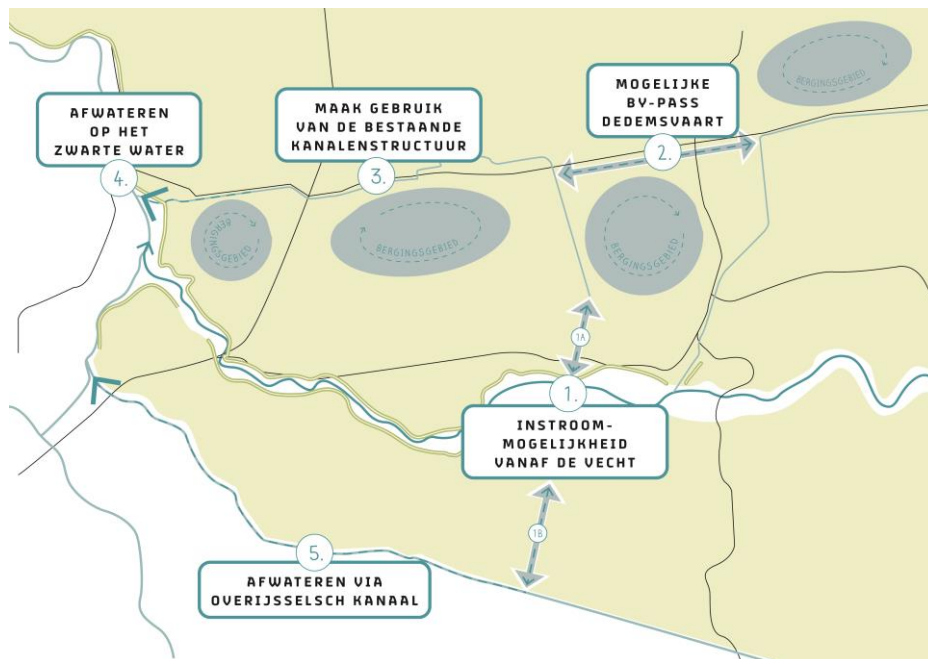
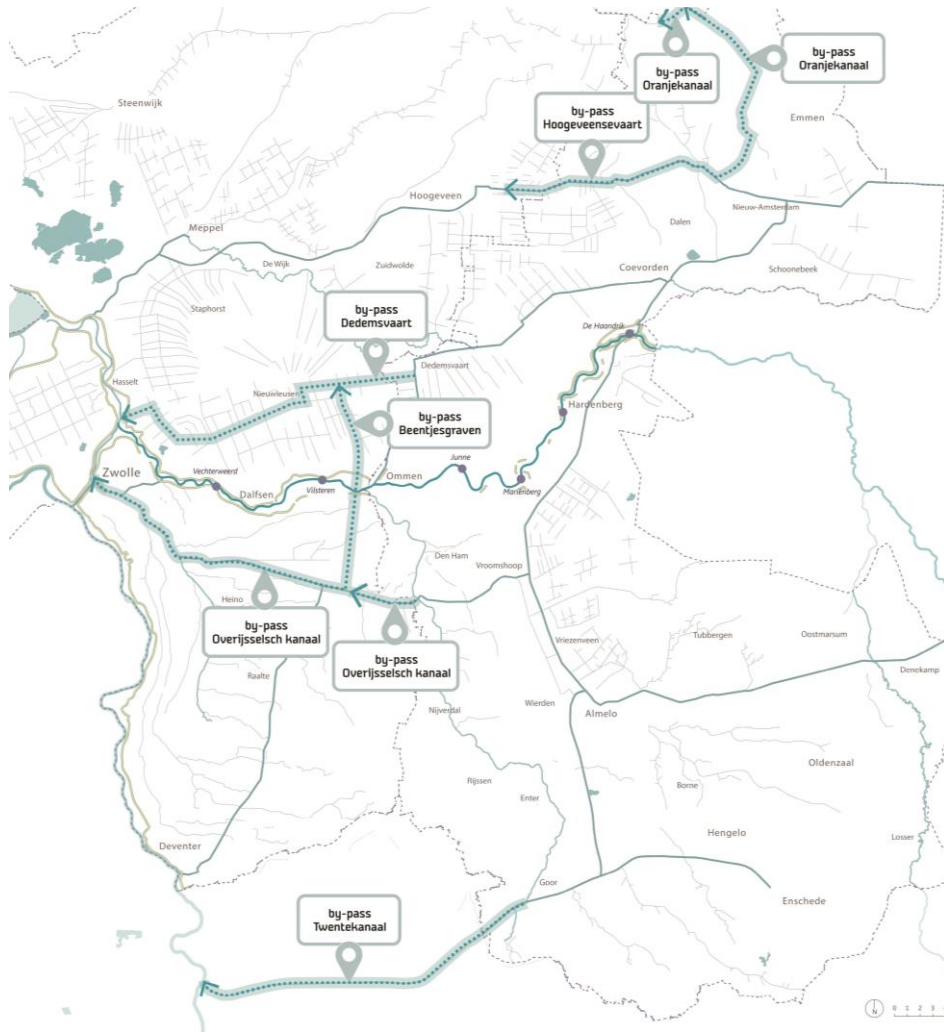
Oplossingsrichting: Bergen in flanken benedenstrooms

- Zwolle heeft plannen voor uitbreiding richting de Vecht → Inderdaad, en de gemeente heeft ook maatregelen onderzocht die een combinatie van verstedelijking en hoogwaterveiligheid mogelijk maken. Dit wordt verder afgestemd;
- Zowel ten noorden als ten zuiden van de Vecht is het gebied van nature laaggelegen en nat. Aan zede zuidzijde zou deze oplossingsrichting in principe ook mogelijk zijn. Daar is de relatie met evt. verstedelijking en de invloed van de Sallandse Weteringen belangrijk;
- Hoe voorkom je dat water richting de stad Zwolle loopt wanneer een overloopgebied ten zuiden van de Vecht wordt ingezet?

Oplossingsrichting: By-pass

- Aanvullende, mogelijk interessante locaties: overlaat naar Overijsselse Meren/Reestdal, Marswetering, Emmer tochtsloot en aansluiten op de IJssel (naar voorbeeld Onlanden).

Oplossingsrichting: Rivierverruiming tussen Dalfsen en Zwolle

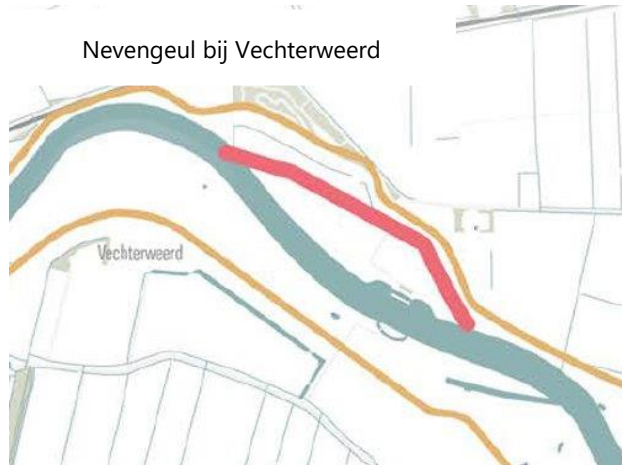
- Betrek grondeigenaren vroegtijdig;
- Gezien de frequentie van inundatie kan het gebied samengaan met andere functies;
- Sluit aan bij ontwikkeling Landschap Overijssel;
- Denk aan mogelijkheden bij de flessenhalzen en kleinere knelpunten.

Nevengeul ten zuidwesten van Dalfsen

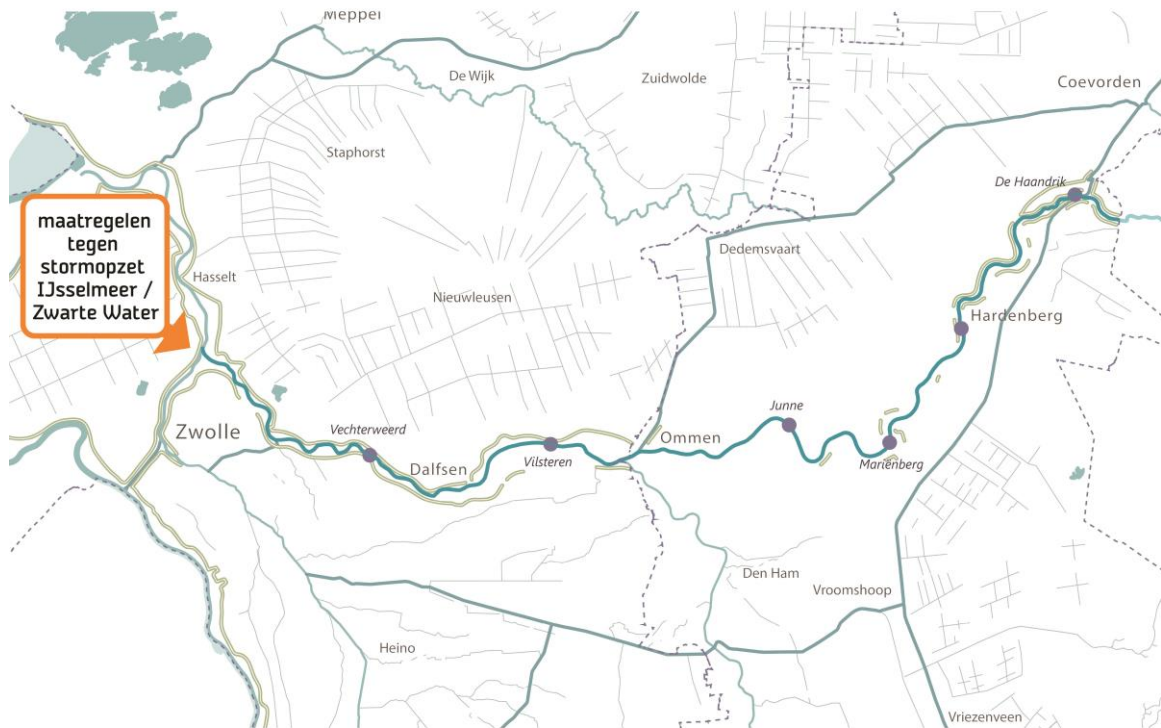

Nevengeul bij Vechterweerd

Oplossingsrichting: Maatregelen tegen stormopzet

- Onderzoeken op effectiviteit, niet te gemakkelijk afschrijven.

Samenvattend:

We hebben met elkaar alle mogelijke oplossingsrichtingen doorgenomen. De suggesties voor oplossingsrichtingen uit het vorige atelier zijn daarin meegenomen. De werking van maatregelen is duidelijk en we hebben gesproken over wat voor maatregelen er nodig zijn. De natuurlijke begrenzingen in het Vechtdal bieden goede aanknopingspunten. Benoemd werd dat het een interessante gedachte is dat je water uit de rivier in het regionaal systeem kunt bergen. Vanuit het ontwerpatelier zijn suggesties gedaan voor aanvullende gebieden. Ook zijn aandachtspunten meegegeven, zoals het effect in droge tijden en de relatie met bebouwing als je benedenstrooms bergt.

Wenkend perspectief

Jan Bouman (ingenieursteam) gaf een toelichting op de aanzet voor het wenkend perspectief voor 2050. Hij toonde hierbij inspiratiebeelden, die nog niet vastliggen maar bedoeld zijn om te inspireren en nieuwe ideeën en perspectieven te stimuleren. We willen inventariseren in hoeverre de hoogwaterveiligheidsmaatregelen te koppelen zijn aan het klimaatbestendig maken van de Vecht en haar stroomgebied; het klimaatbestendig maken gaat langere tijd vergen, zodat een beoogd eindbeeld van deze transitie wenselijk is om maatregelen op korte termijn in perspectief te kunnen zetten. De uitkomsten van de groepen zijn hieronder weergegeven.

Veenontginningen

In de deelgroep veenontginningen stond de vraag centraal: hoe kan landgoedontwikkeling bijdragen aan het perspectief voor 2050? Het gesprek in de groep ging o.a. over de principekeuzes achter de inrichting van het gebied. Drie 'uitersten' zijn besproken: grootschalig, kleinschalig en het natuurlijk systeem volgend. Elk met zijn eigen voor- en nadelen. Steeds was er nadrukkelijk oog voor de vraag hoe kunnen bewoners en ondernemers hier een boterham aan kunnen verdienen? Doordat het gebied grotendeels in eigendom is van agrariërs, lag de focus hierbij voornamelijk op de agrarische sector. De beelden/verwachtingen rondom de ontwikkelperspectieven van agrariërs liepen sterk uiteen. Een mogelijke ontwikkeling is inzetten op diversiteit in plaats van schaalvergroting van de landbouw. Eerlijk betalen voor ecosysteemdiensten is dan belangrijk. Het is goed om te beseffen dat de landbouw het buitengebied beheert.

energie

windturbines drijvende zonnepanelen

recreatie

vlonderpad route vogelhijhut

Woonopgave? Omvorming grootschalige landbouwbedrijven? Rood voor rood regeling. Bouwen in combinatie met de wateropgave. Bouwen op de goedkope lage gronden of de hoge dure gronden?

Wat is een interessant en mooi landschap?

nieuw veen

broekbos

legahkers

inundatieveld

Wij kunnen makkelijker werken met grotere percelen, kleinschalig lukt minder goed (verdienmodellen), overall kleine bedrijven die worden samengevoegd, wil de veehouder wel nevenfuncties? Niet allemaal. En niet alles wordt betaald.

Niet uitkopen van boeren, maar betalen voor een schoon en mooi landschap direct bij de bron.

landbouw

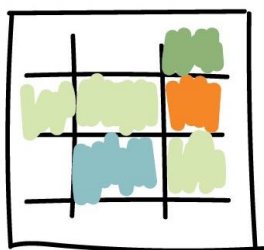
lisdodde teelt drijvende gewassen cranberries

De toekomst heeft ook een verleden. Kunnen we de bedrijvigheid van toen nu weer gebruiken? Voortbouwen op het verleden.

Veenontginning: hoe kan landgoedontwikkeling bijdragen aan het perspectief voor 2050?

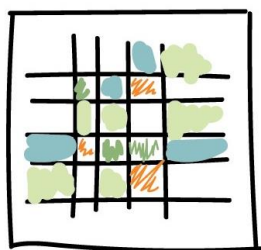
Alles aan elkaar koppelen, integraal, denk in lange termijnen (rentmeester), eerst naar een groot gebied opgaves koppelen en daarna op kleinere schaal uitwerken

Er horen veel opstallen vrij, maar maak het ook kleinschaliger, landschap en landbouw, agrariër ook inkomen uit bv ecosysteemdiensten (CO2 vastleggen en biodiversiteit) bv veenontwikkeling, aanplant bomen, kruidenrijke graslanden ipv mais, voederhagen met fruitgewassen), niet als subsidie maar betalen voor maatschappelijke diensten

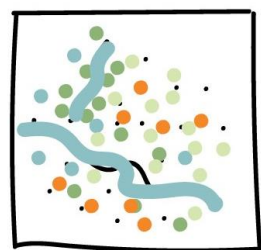
GROOTSCHALIG?

VS

KLEINSCHALIG?

VS

NATUURLIJK SYSTEEM?

Hoe kun je bewoners en ondernemers een boterham laten verdienen? Wat kan waterberging hier aan toevoegen? Wat is de rol van het natuurlijk systeem?
 Grootste uitdaging: perspectief bieden aan de agrarische sector.

Beekdalen

- voor de beekdalen is de innovatiecultuur een belangrijk aangrijpingspunt. Kleinschaligheid in toerisme en een andere benadering van landbouw bieden daar kansen, evenals waterwinning en waterkracht. Vernatten van het gebied (o.a. met visvijvers, natuurlijke herinrichting van beken) zorgt ook voor meer toerisme en recreatie.
- bij bosaanleg zoeken naar meer doelen; bosaanleg is erg duur. Bos in randen, singels of houtwallen biedt bij beekdalen kansen en spaart landbouwgrond.
- energie: misschien zijn er kansen voor zonnevelden en waterberging, maar tegelijk worden delen van het gebied als zo mooi ervaren dat je moet oppassen met zonnevelden.

Leefomgeving

Wonen

Zonnevelden
zonnepanelen uit het landschap!

opkweken bepaalde visbestanden
vliegvisserij?

uitgangspunt: belangen in het gebied
- recreatie / toerisme
- druk op de landbouwgrond? - droogteproblematiek
- innovatiecultuur -> zowel landbouw als toerisme

recreatie / toerisme
- druk op de landbouwgrond? - droogteproblematiek
- innovatiecultuur -> zowel landbouw als toerisme

bosproductie: in de vorm van singels, houtwallen, etc. grootschalig is te duur in compensatie

Hernieuwbare bronnen

waterwinning iem natuurinclusieve landbouw
vb Twichel - landgoed met boerderij (extensieve manier)

natte gewassen
vb. tuinen van A. Vogel /
Tuinen van Mien Ruys
(natte gewassen)

bewandelbaar
waterwingsel

OPEN VERBINDING IVM STUM (I.V.M. VISMIGRATIE!)
(ALLEEN IN NATTE SITUATIE SCHUIFMERK NAAR
BENEDEN - V.B. SLUIS DEUR EEFDE)

waterwingebied

stenen en grind in de beek - vissen jaarlijks terugkeren

tinj houses / hamperen bij de boer
HRW, natuur en waterwinning

waterkracht
(kleinschalig - zelfvoorzienendheid gebied
+ publiekstrekker = zichtbare innovatie)

natuurinclusieve landbouw

waterrecreatie

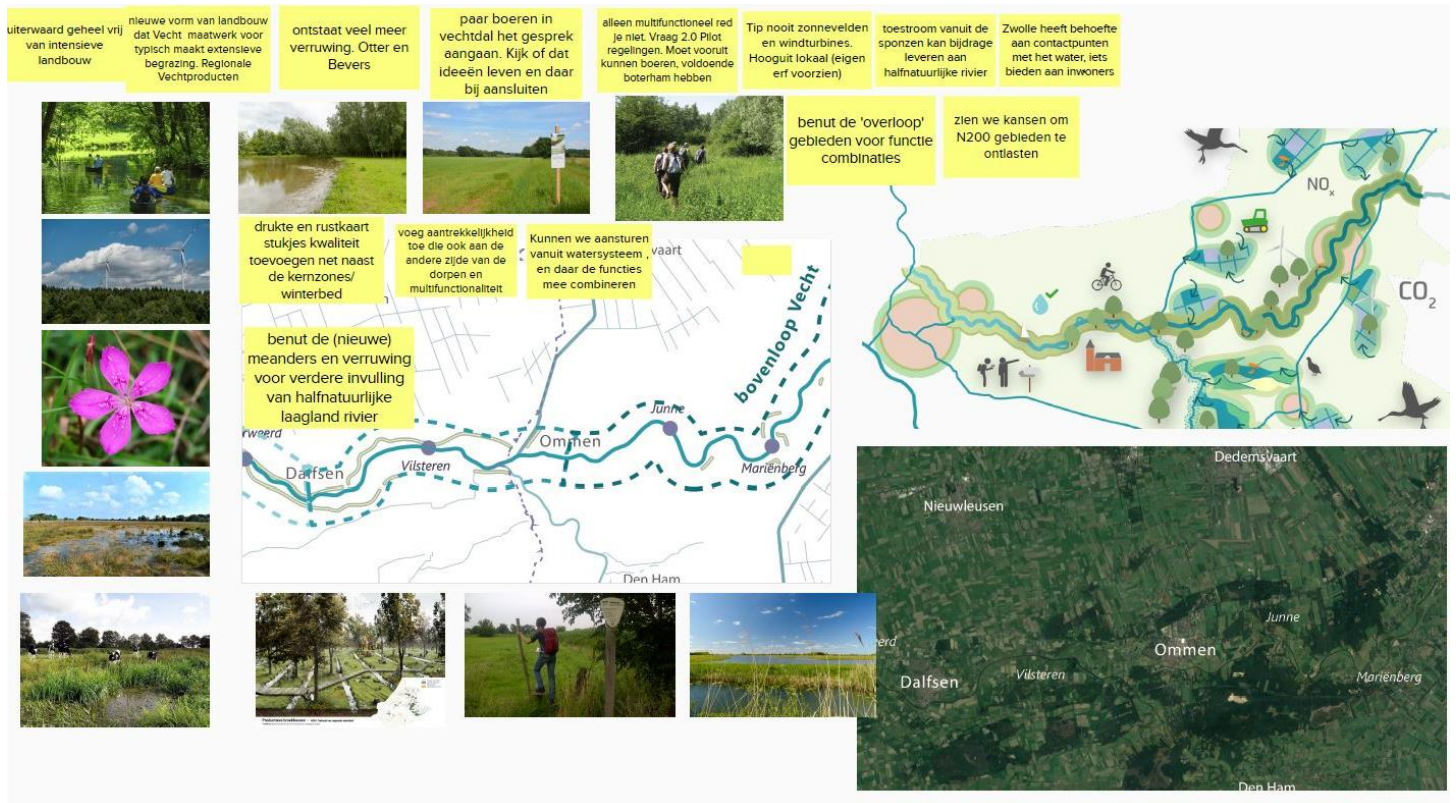
visbestandherstel - inrichting beek

Morfologie

Groen

Vechtdal

- er zijn verschillende perspectieven op de ontwikkeling van de uiterwaarden: moeten we de uiterwaarden als één grote natuurverbinding met extensieve landbouw inrichten, of behouden we het huidige, landbouwkundig gebruik? Wie beheert het gebied in de toekomst? Het is goed om te beseffen dat er in het deelgebied Vechtdal een beperkt aantal boeren is, daar moeten we mee in gesprek gaan. Verandering zal tijd kosten en ondersteuning vragen.
- mogelijkheden voor recreatie, met name routes en mogelijkheden om in contact te komen met het water. Die behoefte is er vanuit Zwolle, maar ook vanuit andere plekken. Faciliteer dat door 'contactpunten te maken met de rivier'. Het kunnen struinen door de uiterwaarden is een behoefte die leeft. Zorg dat je de toenemende recreatiedruk stuurt. Mensen willen altijd naar het water, het is goed om dat te beseffen.

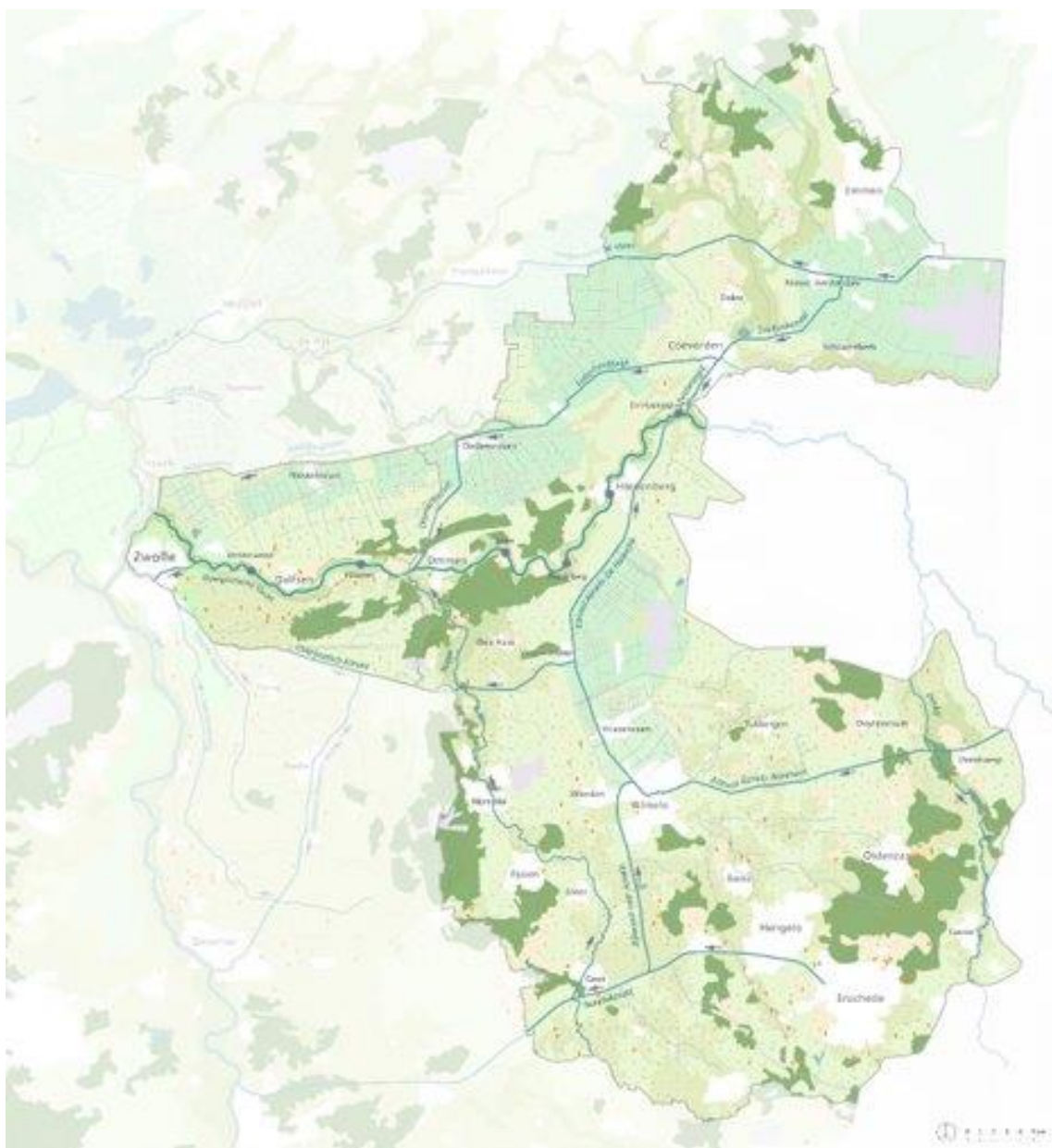

Overige inhoudelijke vragen en antwoorden

Tijdens de presentaties en de gesprekken van het atelier zijn een aantal inhoudelijke vragen gesteld. Deze beantwoorden we hieronder.

Naar welk gebied kijken we precies?

De dijkversterkingsopgave speelt tussen Dalfsen en Zwolle. Om de dijkversterking te beperken kijken we of systeemmaatregelen kunnen bijdragen aan de waterveiligheid tussen Dalfsen en Zwolle en aan een klimaatbestendig Vechtdal. Het zoekgebied daarvoor is het gehele Nederlandse stroomgebied, zie onderstaande kaart.

Hoe loopt het contact met Duitsland?

Waterschap Vechtstromen houdt op ambtelijk niveau goed contact met ambtelijk Duitsland, er is veel kennisuitwisseling en informatie-uitwisseling. Bestuurlijk wordt het complexer, onder andere vanwege het hiërarchische karakter van de Duitse overheden. Indien interessante systeemmaatregelen in Duitsland worden geïdentificeerd gaan we het gesprek daarover aan met Duitsland. De verwachting is dat besluitvorming in Duitsland niet binnen de planning van Veilige Vecht verloopt. Daarom zijn Duitse maatregelen geen onderdeel van het project. Als dit wijzigt, kunnen we maatregelen wel gaan meenemen in Veilige Vecht. Via het gebiedsperspectief blijven ze sowieso in beeld.

Hoe kun je voorspellen of een hoogwatergolf een 1/200 of een 1/3.000 situatie wordt?

Het duurt circa drie dagen voordat de golf vanuit Duitsland ter plekke is, waardoor er tijd is om te monitoren of de golf groter wordt, of er neerslag blijft vallen et cetera. Hiermee wordt een inschatting gemaakt om welke situatie het gaat. Het blijft omgeven met een bandbreedte, ook omdat de 1/3.000-situatie van nu door klimaatverandering een 1/1.500-situatie zou kunnen worden.

Veranderen de grenzen van het stroomgebied bij extreem extreem natte situaties? Treedt bijvoorbeeld afstroming via De Reest of de Aa's op?

In het oostelijke deel van het stroomgebied (Vechtstromen) wijzigen de grenzen niet of marginaal, zelfs bij uitgebreide inundatie. Dit komt door hoogteverschillen in het landschap. Het westelijke deel van het stroomgebied (WDOD) is vrij vlak, waardoor we niet kunnen uitsluiten dat stroomgebieden gaan veranderen en wateren anders gaan afstromen tijdens de extreem natte situatie. Er is namelijk geen modellering van deze situatie beschikbaar om dit te bevestigen. Wel hebben de Reest en de Aa's zo'n kleine afvoercapaciteit, dat het niet bijdraagt in de totale waterbalans. Daarom is het zoekgebied voor oplossingsrichtingen (het projectgebied) gedefinieerd als het reguliere stroomgebied van de Vecht binnen de waterschappen WDOD en Vechtstromen.

Is er bij het uitwerken van de oplossingsrichtingen rekening gehouden met de huidige functie van zoekgebieden?

Nee, nog niet. De zoekgebieden zijn geselecteerd op basis van fysieke geschiktheid voor een oplossingsrichting. Doordat het om van oudsher natte gebieden gaat, is er relatief weinig bebouwing. Uiteraard wordt later in de verkenning verder onderzoek gedaan naar de functies ter plekke van mogelijke maatregelen. Belangrijk daarbij is dat de gecontroleerde inundatie ten behoeve van waterveiligheid eens in de 3.000 jaar voorkomt, waardoor de effecten voor functies naar verwachting beperkt zijn.

Wat is het effect van de oplossingsrichtingen op de waterstand tussen Dalfsen en Zwolle?

Dat weten we nog niet. We zijn momenteel bezig met eerste, oriënterende berekeningen om een globaal inzicht te krijgen in het effect. De resultaten hiervan presenteren we in het volgende ontwerpatelier (S3).

Kunnen we de oplossingsrichtingen gebruiken voor droogtebestrijding?

We onderzoeken nog in hoeverre de oplossingsrichtingen kunnen bijdragen aan een klimaatbestendige Vecht, waar ook droogtebestrijding onder valt.

Krijgen gebieden op de locatie van de oplossingsrichtingen de functie agrarische gronden met dubbelbestemming of komt er compensatie?

De uitwerking van de oplossingsrichtingen is nog in de vorm van een principeschets, die niet locatiebepaald is. Bij de vervolgitwerking (vanaf stap 2) worden oplossingsrichtingen en maatregelen wel locatie specifiek uitgewerkt en komen ook deze vragen aan de orde. Belangrijk daarbij is dat de gecontroleerde inundatie ten behoeve van waterveiligheid eens in de 3.000 jaar voorkomt, waardoor de schade naar verwachting beperkt is.

Werkt verbreden van het winterbed van de beken in oplossingsrichting 'Gecontroleerd bergen in hooggelegen gebieden' niet averechts?

Nee, water stroomt langzamer bij een grotere breedte/diepte-verhouding.

Levert de verruwing van het winterbed geen problemen op bij de samenkomst van de Regge en de Vecht?

Het gecontroleerd bergen van water in de haarvaten (beekdalen en hooggelegen gebieden) beperkt de hoogwatergolf in de Regge en het vertragen van water in de Vecht beperkt de hoogwatergolf van de Vecht in het middendeel, waardoor er juist minder problemen verwacht worden bij de samenkomst van de Regge en de Vecht.

Waarom wil je verruwen? Is alleen bergen bovenstrooms niet voldoende?

We verwachten dat verruwen, in combinatie met bergen bovenstrooms, zorgt voor een extra effect op waterveiligheid, daarom verkennen we dit nu.

Kun je een relatie leggen tussen een overloopgebied aan de zuidkant van de Vecht, ter hoogte van Zwolle, en de weteringen?

In extreem natte situaties zijn de weteringen ook vol, dus kunnen ze niet gebruikt worden voor berging van water uit de Vecht. De weteringen kunnen wel gebruikt worden om het bergingsgebied na de hoogwatergolf weer leeg te laten lopen.

Hebben rivierverruimingsmaatregelen lokaal of regionaal effect op de hoogwatergolf?

Vooral lokaal.

Afsluiting

In de periode tot ontwerpatelier S3 gaan we onderzoeken welke oplossingsrichtingen interessant zijn om in de volgende stap verder te onderzoeken. Dit betekent niet dat ze ook gerealiseerd worden, maar wel dat we ze verder gaan uitwerken en onderzoeken op doelbereik, haalbaarheid en effecten. Ook gaan we verder in gesprek over koppelmogelijkheden.

Als afsluiting vroeg Dick de deelnemers om ontwerpatelier S2 kort te evalueren aan de hand van onderstaande vragen.

Wat is je indruk van vandaag?

- We zijn echt integraal aan het nadenken, dat is mooi!
- De landbouw mist in de groep, dat is in het vervolg nodig → We evalueren na stap 1 of de samenstelling van de groep aangepast moet worden;
- Over de ontwikkeling van delen van het gebied wordt al jaren lang gesproken, o.a. in het gebiedsadviesteam. Dit vraagt tijd.
- Nu we concreter worden en inzoomen ontstaan ook discussies, dat is goed.
- Goede communicatie met de omgeving is belangrijk. Ga het gesprek met grondeigenaren tijdig aan. Werk ook 'van onderaf', werk samen met partijen zodat iedereen aan tafel blijft en de beste, meest integrale ideeën ontstaan. Dat leidt wellicht niet tot een oplossing die vanuit ingenieursperspectief optimaal is, maar wel tot een oplossing die gedragen wordt door alle partijen. Zie ook het succes van Ruimte voor de Vecht

Wat moeten we blijven doen?

We gaan gezamenlijk van breed naar smal en worden steeds concreter, dat is goed.

Wat moeten we de volgende keer anders doen?

- Het wisselen van groepjes zorgt voor tijdverlies, wellicht is daar de volgende keer wat te winnen;
- Zorg dat er de volgende keer meer deelnemers aanwezig zijn.